

September 10, 1980

Minutes of Conversation between Todor Zhivkov and Samora Machel

Citation:

"Minutes of Conversation between Todor Zhivkov and Samora Machel", September 10, 1980, Wilson Center Digital Archive, Central State Archive, Sofia, Fond 1-B, Record 60, File 271. Obtained by the Bulgarian Cold War Research Group.
<https://wilson-center-digital-archive.dvincitest.com/document/113421>

Summary:

Both leaders discuss recent developments in Mozambique, Zimbabwe, South Africa, Angola, East Timor, Western Sahara, Poland, and Afghanistan.

Original Language:

Bulgarian

Contents:

Original Scan
Translation - English

Стенограма

ОФИЦИАЛНИ РАЗГОВОРИ

МЕЖДУ ТОДОР ЖИВКОВ, ПЪРВИ СЕКРЕТАР НА
ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БЪЛГАРСКАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ И ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ДЪРЖАВНИЯ СЪВЕТ НА НАРОДНА РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ И
САМОРА МАШЕЛ, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ФРЕЛИМО И
ПРЕЗИДЕНТ НА НАРОДНА РЕПУБЛИКА МОЗАМБИК

София, 10 септември 1980 г.

Резиденция "Бояна"

партията, депутат в Народното събрание, министър-управител на Мозамбикската банка; ЖУЛИО ЗАМИТ КАРИЛЬО, член на ЦК на ФРЕЛИМО, депутат в Народното събрание, министър на строителството и жилищното настаняване; АНТОНИО РОДРИГЕШ БРАНКО, депутат в Народното събрание, министър на индустрията и енергетиката; АБДУЛ МАЖИД ОСМАН, депутат в Народното събрание, държавен секретар по въглищата и течните горива; ЖОАО ДУШ САНТУШ ФЕРЕЙРА, държавен секретар по памука; РУИ ГОНЗАЛЕШ, държавен секретар за ускорено развитие на долините Лимпопо и Инкомати; ЖОЗЕ ЖУЛИО АНДРАДЕ, директор на Кабинета на председателя на ФРЕЛИМО, зав.отдел "Кадри" на ФРЕЛИМО, депутат в Народното събрание; ФЕРНАНДО ХОНУАНА, депутат в Народното събрание, специален помощник на президента; ЗАКАРИАШ КУПЕЛА, депутат в Народното събрание, генерален секретар на Организацията на Мозамбикската младеж; КАРЛОШ ТАЖУ, помощник на президента и ФЕЛИШБЕРТО ЛУКАНГА, директор на Дирекция за социалистическите страни в Министерство на външните работи.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Уважаеми другарю Самора Машел!

Драги приятели!

Другари!

Искам още един път да ви приветствувам и да изкажа нашата голяма благодарност, че дойдохте на посещение в България.

Аз съм дълбоко развълнуван и съм убеден, че с това посещение, с разговорите и преговорите, които водим и с документите, които ще подпишем, ще отбележим нов етап в развитието на отношенията между нашите две страни, два народа и две партии.

Българският народ е известен със своето гостоприемство. И ние като хора от народа също така имаме тези качества. Винаги на нашите гости предоставяме най-напред думата. С удоволствие ние бихме изслушали др. Самора Машел. Но, ако вие настоявате, можем да започнем най-напред ние.

САМОРА МАШЕЛ:

Добре, ние не искаме да нарушаваме добрите традиции на българския народ.

Благодаря Ви, другарю Президент, другарю Живков, благодаря на цялата делегация.

На първо място бих искал да повтора нашата благодарност, благодарността за това братско посрещане, посрещане на приятели. Това посрещане ни позволи да се чувствуваме като в наш дом. Това е братско посрещане от страна на

Ние имахме голямото удоволствие да посрещнем през 1978 г. др. Тодор Живков в Мапуто, начело на една важна и голяма делегация на Българската комунистическа партия и на българската държава. Тогава ние задълбочихме нашето взаимно опознаване и констатирахме, че съществуват тъждествени идеологически и политически гледни точки между нашите партии и държави. Ние смятаме, другарю Президент, че Вашето посещение тогава постави много здрави основи на сътрудничеството между нашите страни. Тогава подписахме с Вас Договор за дружба и сътрудничество, което беше резултат от нашите разговори, от развитието на нашите отношения. Този договор е главната основа за бъдещото развитие на нашите взаимни отношения. За прилагането на този договор ние създадохме Смесената комисия на Народна република Мозамбик и Народна република България. И като отражение на високото равнище на нашите отношения ние поставихме начело на тази комисия високоотговорни другари, които заемат отговорни постове в нашите партии и държави. Бяха подписани също така различни споразумения и осъществяването на много от тези споразумения вече започна.

Също така партийни и държавни делегации, делегации на обществено-политически организации на двете страни направиха взаимни посещения. Това подпомогна ускоряването на ритъма в развитието на нашите отношения. Ние сме убедени, че настоящото посещение ще стимулира силно процеса на сътрудничеството, на солидарността и приятелството между нашите народи, партии и държави. Това е основната тема на нашето официално приятелско посещение в Народна република България. Ние бихме искали да поставим ударението върху

ускоряването на нашето сътрудничество и то там, където можем, където имаме възможности да развиваме сътрудничеството, там, където съзнаваме, че съществуват обективни условия, като проучим как да превърнем тези обективни възможности в субективни.

Позволете ми да пристъпя направо към тази точка, тъй като сега условията в района на Южна Африка са благоприятни. Можем да кажем, че в нашата зона вятърът духа благоприятно в полза на силите на прогреса. Ние трябва да знаем да използваме това, не бива да изоставаме.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Правилно.

САМОРА МАШЕЛ:

Затова благодарим за посещението на делегацията на Мозамбик в Народна република България, за да уточним нашите позиции. В този момент в нашата зона се стремят настойчиво да проникнат нови сили и то главно от западните страни, като в същото време се забелязва пасивност от страна на социалистическите страни. Ние ще говорим напълно открито тук. Знаеме, че когато отидем на лекар, трябва да кажем къде точно ни боли, какво ни боли, за да може той да постави правилна диагноза и да предпише точно лечение.

Позволете ми да кажа няколко думи за вътрешното положение в Народна република Мозамбик и то главно след победата на Зимбабве.

Първо, това е състоянието на война и разрушения, предизвикани от расисткия режим на Родезия.

Второ, действията на вътрешния враг, организирането на икономически саботаж от вън, които се извършват от вътрешния враг. От вън се организират саботаж срещу нашите фабрики, срещу промишлеността и селското стопанство, пристанищата, срещу всичко, за да се покаже, че социализмът няма сили. Така че в нашата зона имаме пряка конфронтация. Вътрешните врагове използват либерализма, злоупотребите, левичарството и заставането на крайно десни позиции, за да се дестабилизира държавата на Мозамбик.

След освобождаването на Зимбабве беше установен относителен мир на нашите граници. Сега можем да насочим вече нашето оръжие срещу вътрешния враг. Поради това ние започнахме организационната и политическата офанзива, като заангажирахме целия народ и обхванахме цялата страна. Това е фактически едно широко масово движение, което има за цел да изправи нашите недостатъци, да неутрализира врага, да разреши много неправилни ситуации, създадени от врага, от тези, които се намират все още в държавния апарат и в икономиката. А врагът прониква навсякъде, в пристанищата, във фабриките. Замразиха много стоки, докато в складовете се трупат стоки, които липсват на пазара и се търсят. Врагът проникна във фабриките, където се спъва производството. Има много отсъствия от работа, много прояви на недисциплинираност. Врагът прониква в болниците, където не се поддържа хигиената, не се полагат нужните грижи за болните. Вътрешният враг прониква също така и в държавните звена, където се налага бюрократизъм, безразличие към хората.

Врагът прониква в партията, прониква навсякъде. Затова ние разгърнахме тази офанзива, за да пречистим нашите редици, за да отстраним слабостите и пречките, които сме допускали. Затова на своя Седми пленум Централният комитет на партията ФРЕЛИМО обяви офанзивата като главен и основен аспект на класовата борба в Мозамбик и я обяви като постоянен процес, като всеобхватен процес. И това трябва да се прави не само сега, когато сме вече независими. Необходимо е периодично да се прочистват нашите редици, необходимост, която се е проявявала и в миналото, която дълбоко е сраснала с традициите в историята на ФРЕЛИМО. Именно това помага за подобряване на връзките между авангарда и масите, помага за политизирането на нашия живот, за премахването на бюрократизма в революционния процес. Ето защо ние смятаме, че тази офанзива е едно научно завоевание на борбата на нашия народ, което обогатява общия опит на марксизма-ленинизма. Тази офанзива ускори извършването на качествените изменения.

През настоящата година бяха проведени изборите за местните органи на народната власт. Всенародното обсъждане на кандидатите за депутати беше много полезно. За база възприехме принципите, които бяха определени по време на офанзивата. Ние възприехме принципа на отчитане пред народа. По този начин нашата власт бе укрепена, защото отчитането гарантира представители на народа да станат именно тези хора, които най-активно защитават народните интереси.

Във връзка с това искам да споделя за създаването на националната парична единица метикал. Това съвпадна с годишнината на независимостта, поради което ние направихме

и една възпоменателна златна и сребърна монета в чест на петгодишнината на независимостта.

/Др. Самора Машел връчва на др. Тодор Живков юбилейна златна монета/.

Операцията по създаването на националната парична единица на 16 юни беше извършена много бързо, заедно с изземването на старите пари и пускането на новите в цялата страна.

Тази операция беше една идеологическа и организационна победа, един удар, който нанесохме на врага, защото в него в страната и извън страната имаше милиони и милиони пари. Ние успяхме да запазим тайната на тази операция.

СЕРЖИО ВИЕЙРА:

На 20 февруари взехме решение. Подготовката продължи четири месеца. Запазихме тайната на операцията. След това успяхме да мобилизираме и организираме целия народ и да спазим сроковете на операцията, като преодоляхме най-различни пречки.

САМОРА МАШЕЛ:

Нанесохме силен удар на врага, който разполагаше с огромни суми стари пари, с близо един тон и половина монети. Една пета от парите в обръщение бяха в ръцете на такива среди. Затова ние смятаме, че постигнахме голяма политическа и културна победа, тъй като народът вече се отъждествява с новата монета. Тази операция стана фактор за мобилизация на народа, източник за самочувствие и гордост на народа. В процеса на обмяната ние получихме

нови доказателства за високото ниво на организираността и дисциплината на нашия народ.

И на трето място, новата парична единица е една икономическа победа. Обмяната на парите ни даде точна картина, създадохме си точна представа за паричното разпределение в страната, което позволява сега да се извършва по-добре планирането на паричното обръщение, позволи да се прочистят финансите, да се намали излишното обръщение. Създадени са условия също така за формиране на навици за икономии. Сега народът казва така: парите на врага бяха, за да се закопават в земята, за да се крият, за да се пие бира с тях. А парите на Народна република Мозамбик са, за да се строи. Сегашните пари не можем да крием под земята, защото това би означавало да погребем нашите национални герои.

По време на войната на Зимбабве, Южноафриканската република и Родезия насъбраха много вражески елементи от Мозамбик, като бивши агенти на колониализма, бивши престъпници. Те ги прехвърлиха в Родезия и Южна Африка, където бяха обучавани и тренирани и след това ги вкараха на големи групи в Мозамбик, за да дестабилизируют положението в нашата страна. Даже живота на някои специалисти от различни националности беше в опасност. Някои от тези специалисти станаха жертва на бандитизма.

Тук искам да поздравя българите и по-точно в лицето на др. Посланик. Той каза: "Останете там. Ако трябва ще умрем с мозамбикците. Да се умре в Мозамбик с мозамбикците означава да се отдаде живота за България". Вие знаете, че беше отвлечен един българин през септември миналата година.

Ние високо оценяваме вашата позиция. Чрез различни канали трябваше да потърсим отговор на този въпрос. И затова ние смятаме, че сте участвували активно в борбата за националното ни освобождение. Никога българите не напуснаха там своите трудови постове, не пожелаха да се върнат или да отидат в Мапуто. А те можеха да направят това по време на военните операции. И аз мисля, че днес българските работници са в най-добро състояние, по-добро от всякога. В същото време искам да благодаря и за вашия отговор, който дадохте веднага на нашата молба относно противовъздушните оръдия, за да можем да защитаваме стратегическите точки, които бяха главния прицел на врага. Ако тази помощ пристигна малко късно, то това не е по вина на България. Вината е на тези страни, над които трябваше да прелетят самолетите. Вие ни дадохте това, което имахте, защото човек не може да даде това, което не притежава. От всички видове оръжия, които имахте, ни дадохте, благодарение на което ние можахме да нанесем поражение на родезийската армия.

За да може да се разбере какъв тип бандити имаме ние в страната, трябва да кажа, че в борбата срещу бандитизма офанзивата започна с редица операции на силите за освобождение срещу наемните бандити и контрареволуционерите, които действуваха в някои провинции на нашата страна. Те получаваха оборудване и оръжие от Южноафриканската република и Родезия. Тогавя бяха унищожени главните сили на врага, който създаваше несигурност в страната, всяваше и насаждаше страх и терор сред местното население и чуждестранните специалисти и пречеше на икономическото развитие на страната. От април насам бяха неутрализирани повече 2000 въоръжени бандити и операциите продължават.

се хващат на това и, например, казват: "Как ще чета документите, изработени в България, как ще изучавам устройството на машината, създадена в България"? Това го говорят англичаните и африканците се хващат за него. Англичаните вече не стрелят, затова казвам, че куршумите сега са обвити със захар.

Американският империализъм разширява своите бази в Египет, Кения, Сомалия, увеличава своя флот в Индийския океан, укрепва своите бази в остров Диего Гарсия. Френският империализъм засилва позициите си в Коморските острови. Империалистите продължават да използват морската си база Саймънстоун, насърчават междуафриканските конфликти. И ние вече сме свидетели на опитите за експанзионизъм в Африка, например на Заир по отношение на Кабинда. Това го казвам само пред Вас, не знам Каунда дали Ви е говорил за това. Заир от две години насам е окупира една част от Замбия. Те говорят тайно, тихо, но ние го знаем. Защо е така? Защото това е най-богатата зона на мед, кобалт, хром и други богатства. Те започнаха да дискутират помежду си. Заир има тил, това е Мароко, Египет, Франция. Не зная дали тук Каунда е помолил за нещо др. Живков по този въпрос, за някакво оръжие, защото те трябва да се борят.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Най-общо постави този въпрос, информативно.

САМОРА МАШЕЛ:

Сгрешил е. Не е трябвало само информативно да Ви говори, а е трябвало просто да Ви поиска оръжие. Нали сме приятели. Защото замбийският народ го знае това. Мозамбик, Танзания също го знаят. Ние говорихме с Мобуту да излезе

от там, защото това е земя на Замбия. Свидетели сме на това, че Уганда нападна Танзания през 1978-1979 г. Видяхме нови експанзионистични претенции от страна на Сенегал и Гвинея-Конакри по отношение на Гвинея-Бисау, защото там откриха боксит, откриха петрол и сега има конфликти. От 1 до 15 август - това го казвам само за другарите тук, то не е за публикуване - имаше самолети "Мираж" от Гвинея-Конакри, които бяха карани от мароканци, закарани бяха в Гвинея-Конакри. Имаше и военни кораби, готови за нападение.

Помолиха ни да се намесим, да разговаряме с двете страни в северната част на континента и сега сме свидетели на ново явление - война за колониални завоевания. И тази политика, тази тактика сега се прилага, от една страна-членка на Организацията за африканско единство.

Ние смятаме, че Мароко е виновна пред сахарския народ, пред африканците. Мароко извършва престъпления, които връщат колониализма. Ние в Организацията за африканско единство не се поколебахме и открихме дискусия, като обвинихме Мароко в три престъпления:

първо, като вътрешноафрикански колониалист;
второ, в експанзионизъм и анексионизъм;
трето, във въоръжена агресия срещу африкански държави.

Всъщност те отказваха независимостта на един африкански народ. Това изобщо противоречи на духа на Хартата на африканското единство, противоречи на целите на Организацията за африканско единство, а именно борбата срещу колониализма, независимо от това кой го провежда,

независимо от това дали идва от Европа, Азия, Америка или от самата Африка, защото това е винаги колониализъм.

Затова Народна република Мозамбик осъди Мароко и подкрепата, която тази страна получава от империалистите. Народна република Мозамбик подкрепя фронта ПОЛИСАРИО и признава демократичната Сахарска арабска република и преди няколко дни установихме дипломатически отношения с тази страна. Смятаме, че тя ще бъде подкрепена и ще бъде подходящо европейските социалистически страни да заемат по-открита и по-твърда позиция по отношение на борбата на народа на Сахара.

Някои мои приятели казват: да, но от Мароко вземаме фосфати. Добре, но фосфатите, които могат да се вземат от Мароко, са временно снабдяване, докато фосфатите, които идват от Сахара, са вътрешно и постоянно снабдяване.

Когато ние в Мозамбик, които имаме 40 000 трудещи се работещи по пристанищата, казахме, че трябва да ги подготвим, те ни нарекоха, че сме хора, които не мислят реално, че сме авантюристи, които отдават в безцелна жертва своя народ. Вярно е, че ние загубихме 550 милиона със затварянето на границата, че разрушенията в резултат на агресията се изчисляват на близо 60 млн. долара. Но това беше временно, това трая четири години, Зимбабве днес е независима страна.

Така че, социалистическите страни, които са били винаги на антиколониалистки позиции, които са били и са знаме на мира, на прогреса, на разведряването, мисля, че в този момент трябва да заемат правилна позиция. Това ще бъде в полза на Африка, а не в полза на Мароко.

независимо от това дали идва от Европа, Азия, Америка или от самата Африка, защото това е винаги колониализъм.

Затова Народна република Мозамбик осъди Мароко и подкрепата, която тази страна получава от империалистите. Народна република Мозамбик подкрепя фронта ПОЛИСАРИО и признава демократичната Сахарска арабска република и преди няколко дни установихме дипломатически отношения с тази страна. Смятаме, че тя ще бъде подкрепена и ще бъде подходящо европейските социалистически страни да заемат по-открита и по-твърда позиция по отношение на борбата на народа на Сахара.

Някои мои приятели казват: да, но от Мароко вземаме фосфати. Добре, но фосфатите, които могат да се вземат от Мароко, са временно снабдяване, докато фосфатите, които идват от Сахара, са вътрешно и постоянно снабдяване.

Когато ние в Мозамбик, които имаме 40 000 трудещи се работещи по пристанищата, казахме, че трябва да ги подготвим, те ни нарекоха, че сме хора, които не мислят реално, че сме авантюристи, които отдават в безцелна жертва своя народ. Вярно е, че ние загубихме 550 милиона със затварянето на границата, че разрушенията в резултат на агресията се изчисляват на близо 60 млн. долара. Но това беше временно, това трая четири години, Зимбабве днес е независима страна.

Така че, социалистическите страни, които са били винаги на антиколониалистки позиции, които са били и са знаме на мира, на прогреса, на разведряването, мисля, че в този момент трябва да заемат правилна позиция. Това ще бъде в полза на Африка, а не в полза на Мароко.

Тогава разговарях с Комитета за солидарност на Съветския съюз да не правят тази конференция, защото тя щеше да бъде зле посрещната от самата Африка. Това е така, защото през юни 1973 г. в Гана беше взето решение да се създаде комисия за обединяването на ЗАПУ и ЗАНУ. Така че, ако социалистическите страни проведеха тази конференция в подкрепа на една от двете партии, ние мозамбийците можем да приемем, но останалата част на Африка никога не би го разбрала. За щастие, не се проведе такава среща.

И така, през 1974 г. Мозамбик нанесе поражение на португалския колониализъм. Ние сме първите, които започнахме да говорим за марксизъм-ленинизъм в тази зона. Ние сме първата страна, която установи дипломатически отношения със социалистическите страни като наши естествени съюзници. И аз започнах да мисля, че именно от нас социалистическите страни ще могат да чуят какво представлява Южна Африка. Но за нещастие, стигнахме до една грешка. През един дълъг период ЗАПУ беше отбягван и нямаше контакт с редица социалистически страни, а врагът се възползува от това. Аз разговарях за това със съветските другари. Искам да кажа тук, че в Замбия се насърчаваше идеята, че Съветският съюз може да даде подкрепа за един държавен преврат в полза на Нкомо. Това е работа на врага, който разпространява тази идея с цел да внесе нестабилност. Аз казах на съветските другари защо. Те вземат предвид няколко факта. ЗАПУ не се е борил, но е получавал много оръжие. Войските на ЗАПУ останаха в Замбия, останаха в Ангола и чак след като бе прекратен огъня, почти когато вече се обявяваше независимостта, 4500 бойци на ЗАПУ влязоха като въстаническа част и то с много съвременно оръжие. Тогава Мугабе беше се справил вече.

И той ги питаше: "Това оръжие за какво ви е?" Питаше ги, защото то не беше използвано по време на войната. Но империализмът се опита да се възползува от това, за да налага идеята за антисъветизъм. Но не е истина, че Мугабе е антисъветски настроен. Много се спекулира с идеята, че Мугабе бил отказъл да приеме съветското оръжие, да има съветско оръжие в страната, тъй като това оръжие било на ЗАПУ. Всъщност Мугабе не се противопостави на влизането на съветско оръжие. Той отказа да купи това оръжие от Нкомо. Ние смятаме, че е важно бързо да бъдат преодолени тези трудности и да се постигне разбирателство.

Българската комунистическа партия и по-специално моят другар и приятел Тодор Живков имат голяма заслуга, че ясно разбраха какво става в Зимбабве, като заеха една смела позиция за установяване официално отношения със Зимбабве доста време преди конференцията в Ланкастър Хауз и това беше една голяма помощ за нас.

Зимбабве се различава от много страни в Африка и ние това го съзнаваме. Тези потребности, които има Мозамбик, не са същите, които има Зимбабве, защото Зимбабве е развита страна. Тя има подкрепата на Англия, има подкрепата и на Американските съединени щати, има подкрепата на ФРГ, има подкрепата на Япония, изобщо на много развити страни. Аз посетих Зимбабве и видях това навсякъде. Зимбабве е голям износител на стомана, голям износител на въглища, на хром, на мед, на тютюн, царевица, месо, на редица стоки. Всичко това се произвежда в Зимбабве. Износител е също и на злато. Те заемат четвърто място в света по производство на злато. Така че, Зимбабве е много специален

случай. Зимбабве удържа 15-годишна изолация и именно тези 15 години изолация станаха фактор за още по-бързото развитие на страната. Те произвеждат в страната коли и редица части.

Така че, би трябвало социалистическите страни да вземат предвид това и да си говорим направо по този въпрос за Зимбабве.

Там има един ефективен апарат на Смит, много способен апарат, много добре организиран, много изпълнителен, който не е бюрократичен, не е заразен от бюрократизъм - много дисциплиниран е този апарат. Друго важно качество на апарата на Смит това е чувството за точност и чувството за необходимост от икономии, да няма разхищения.

Така че, ние понякога се питаме, дали зимбабвийците ще бъдат в състояние да преобразуват този апарат. Ние разговаряхме с тях как да се преустрои този апарат. Затова ние смятаме, че нашите отношения с правителството на Мугабе трябва да бъдат бързо и решително разширени, тъй като това е един важен фактор за повишаване влиянието на социалистическия лагер в Зимбабве. Аз вече съм подчертавал, че след Южноафриканската република Зимбабве е другата добре организирана страна в нашата зона и в цяла Африка изобщо. Сега въпросът е как всичко това да се отдаде на народа.

Искам да ви информирам, че по инициатива на Народна република Мозамбик вече се стигна до съгласие министър-председателят Робърт Мугабе да приеме съветска делегация на високо равнище, за да направят преглед на миналите отношения и да установят една политическа платформа на доверие за развитието на взаимните отношения. Така ние осъществихме контакт със Съветския съюз и Зимбабве и се стигна до това, което ви изложих. Ние бяхме именно тази дружина, която

трябваше да урегулира отношенията и напрежението. Предадохме мнението на Зимбабве, предадохме мнението и на Съветския съюз и стигнахме до такова споразумение.

Мисля, че ние много разговори сме провели и има да проведем. Разбира се, още по време на войната в Зимбабве ние разговаряхме с другарите на високо равнище. Изпратихме наши другари, за да могат много подробно да информират съветските другари. За нещастие, заместник-министърът, др. Иличов, който ръководеше съветската делегация, знаеше всичко. След известно време ние спряхме да говорим, защото той казваше, че всичко знае. И тогава ние запитахме: "Защо искате информация, щом като знаете всичко?" Аз мисля, че др. Брежнев не знае историята на Зимбабве, не е информиран. Аз съм разговарял с високо отговорни другари и смятам, че президентът Брежнев не знае тази история на Зимбабве. И би било добре и правилно този въпрос да се разреши във взаимен интерес. Съветският съюз произвежда хром, но в същото време се нуждае много от хром. Не зная дали др. Живков също се нуждае от хром. Вие имате космонавти.

Смятам също така, че социалистическите страни трябва да имат по-важно място в зоната на Южна Африка, трябва да играят по-активна, по-борческа, по-решителна роля в тази зона.

Деветте независими страни на зоната решиха да координират своите усилия за развитието, да разширят своето сътрудничество. Това са Лесото, Свазиленд, Мозамбик, Ботсуана, Зимбабве, Замбия, Танзания, Малауи, Ангола, а сега и Заир. В бъдеще ще бъде и Бурунди и Руанда. Защо? Поради това, че пристанището Накала ще бъде използвано. Танзания ще експлоатира въглища, желязо и други руди, а

няма излаз. Така че, ние сега разговаряме с танзанийците по този въпрос, както и по въпроса за никела и други богатства, а също и с Бурунди и Руанда, за да може да се използва пристанището Накала. Заир и Замбия се нуждаят от трите пристанища – Накала, Бейра и Мамбоне, а в бъдеще и Намибия, защото има граница със Замбия и Ботсуана.

Трябва много бързо да се почувствува там тежестта на социалистическите страни, защото ние сме свидетели на една офанзива от западните страни. Англичаните водиха война в Зимбабве и не й дадоха нито една лира. Но сега е друго. Посещението, което направи в Зимбабве вицегубернаторът на банката на Мозамбик през м. юли т.г. показва това. Той е видял, че англичаните са отпуснали 120 млн. долара заем при много благоприятни условия. Защо, с каква цел? За да могат веднага да си възвърнат захарните предприятия и да гарантират големи добиви. Те искат сега да прегледат отново условията за кредитите.

Какво правят французите? Те са отпуснали 150 млн. долара за линията за високо напрежение. Това е за електрифицирането на зоната. Италия също е отпуснала 100 млн. долара за същата линия за високо напрежение. Всичко това, другарю Живков, ще ограничава независимостта на Зимбабве. Белгийците и ФРГ също имат големи интереси. Това се дължи и на стратегическото значение на Мозамбик. Те могат да отидат в Зимбабве само през Мозамбик.

Трябва да се разбере, другарю Живков, манталитетът на бившите колонии. В бившите английски колонии се чувствава преди всичко влиянието на Великобритания. Тези хора, които бяха колонизирани от Англия, сега изобщо не допускат мисълта, че може да има друга страна с по-развита технология. И затова, поради влиянието на Мозамбик в Зимбабве, в

Танзания, във всичките девет страни от района, те определиха именно, че Мозамбик е тази страна, която трябва да се държи настрана. Това е първият аспект.

Знаете, че френската зона на континента си остава като собственост на Франция. Всички бивши френски колонии също така не могат да допуснат мисълта, че може да има по-развита технология от тази, която съществува във Франция. Така че, отношенията с Англия там не са силни, но с Франция са действително силни. Не е случайно, че тези бивши колонии са групирани чрез една конвенция, подписана в град Ломе. Защото Франция и Англия продължават да господствуват там. Това е централната точка.

А какво беше Мозамбик? Тя беше колониализирана от Португалия. И сега сме свободни. И първата технология, с която се запознахме, беше от Съветския съюз, от социалистическите страни, като започнахме от оръжията и стигнахме до спътника. Това е, което ние познаваме.

Сега те ни питат дали ще станем член на СИБ или не. Ние потвърждаваме, но ще стане една дестабилизация на зоната по отношение на бившите френски и английски колонии. Франция и Англия директно потърсиха контакти. Казаха, че трябва да влязат в Мозамбик, защото имат интереси. На първо място те имат интереси по отношение на пристанищата в Мозамбик, по оборудването, по модернизацията, организацията и финансирането. На второ място – по отношение на железопътните линии. На трето място – автомобилните пътища и автомобилния транспорт. На четвърто място – въздушния транспорт и на пето място – ползуването на реките, и преди всичко на Замбезия и Лимпопо, за да се направят навигационни

Как ние преценяваме положението на Азия?

В Югоизточна Азия продължава да съществува едно постоянно положение на напрежение, на конфликти. Заплахите за въоръжена агресия срещу Виетнам, Лаос и Кампучия нарастват. Империалистите се възползват от положението, за да могат да решат своите въпроси в този район, като се опитват да дискредитират престижа на Виетнам и да отслабят международната помощ, която се оказва на трите държави.

По въпроса за Афганистан съжаляваме, че нямаме почти никаква информация. Въпреки това, вие знаете нашата позиция. Ние подкрепяме Афганистан и неговата инициатива да поиска помощ от Съветския съюз. Това стана повод за много спекулации от страна на американците. Те казаха така: "Мозамбик е необвързана страна. Защо трябва да се обвързва със Съветския съюз, подкрепяйки намесата му в Афганистан?" Нашият отговор беше следният: "В това се състои главната същност на необвързаността. Когато Ангола помоли за помощ Съветския съюз и Куба, ние не подкрепихме нито Съветския съюз, нито Куба, а Ангола, подкрепихме желанието, подкрепихме инициативата на Ангола. Когато Етиопия помоли за помощ Съветския съюз и Куба, ние не подкрепихме Съветския съюз и Куба, а подкрепихме инициативата на Етиопия да търси помощ от тях. Затова и този път ние подкрепяме Афганистан. Това е същността на нашата политика". Те казаха: "Трябва да бъдат осъдени". Ние казахме: "Да, ако Съветът за сигурност беше свикал събрание, за да се обсъди въпросът за агресията на наемните войски срещу Коморските острови, тогава ние бихме осъдили наемниците. Второ, ако бяхме свикали Съвета за сигурност, за да се обсъди въпросът за сваляне на френските колониалисти и докарването на един

държавен глава от Париж, това ще го осъдим". Те се задоволиха с този наш отговор.

Ние действително подкрепяме Афганистан. Право на всяка държава е да избира своите приятели. Но въпреки това съжаляваме, че нямаме информация. Единствената информация, която стига до нас, е почти изключително от печата. Това затруднява нашата действителна подкрепа на Афганистан.

В Източен Тимор положението продължава да е напрегнато. Тази южнопортугалска колония е страна, в която се извършват най-жестоки престъпления срещу народа на Тимор. Ние смятаме, че социалистическите страни, свободната зона на човечеството, трябва да окажат помощ на народа там, който се бори единствено за своята свобода и независимост.

Относно Европа бихме искали да се възползваме от тази среща, за да помолим другарите за по-подробна информация за събитията в Полша. В нашата зона беше трудно да получим някаква цялостна и задълбочена информация. Положението в Полша ни тревожи.

Сега искаме да поставим ударението върху нашите двустранни отношения, и в това число икономическото сътрудничество с взаимна изгода. Бих искал да подчертая, че днес главната, централната задача е икономическото и социално развитие в полза на двата народа. В изпълнението на тази задача ние сме заедно.

Нашето икономическо и научно-техническо сътрудничество се развива успешно. След посещението на делегацията, водена от др. Дойнов, се разкриват нови перспективи, които ние трябва да укрепваме и развиваме. Смятам, че все още не сме успели да използваме всички възможности, които

- 40 -

(След почивката)

ТОДОР ЖИВКОВ:

Уважаеми другарю Самора Мишел!

Драги другари!

Драги приятели!

Ние успяхме да споделим с моите другари впечатления си от изложението, което направихте тази сутрин. Ние сме изключително доволни от това изложение. То беше много интересно за нас от гледна точка на това, че ние не знаем всичко, което става във вашата страна и във вашия район. Ние получихме тук допълнителна информация. Главното, което ние оценяваме е, че вие направихте един много сериозен марксистко-ленински анализ на обстановката във вашата страна и на състоянието в района, за което ви изказваме още един път благодарност.

А сега ми позволете и аз да ви информирам на свой ред. Най-напред ще започна с нашата работа тук, в България.

Преди два месеца се състоя пленум на Централния комитет на нашата партия, който се занима с два въпроса. По първата точка от дневния ред направихме равносметка на изпълнението на нашата седма петилетка, на провеждането в живота предначертанията на Единадесетия конгрес на партията и разгледахме предстоящите задачи до края на тази година. По втората точка от дневния ред беше направено предложение за свикването на поредния Дванадесети конгрес на нашата партия.

Вие знаете не малко за България. Ако се върнем мислено 36 години назад и си припомним живота в условията

на работа в други страни, в т.ч. и в някои западни капиталистически страни като Швеция и др. Работниците в чужбина са десетки хиляди. Може да се каже, че този въпрос сме го решили генерално. Но без Съветския съюз ние не можехме да го решим така бързо. Изобщо, нашето движение напред без помощта на Съветския съюз не бихме могли да осигурим.

Аз мога да кажа, че през следващата петилетка нашият стокообмен само със Съветския съюз, внос и износ, е над 50 млрд. долара. Аз казах на един бивш американски посланик: "Дайте да изнасяме у вас и вие да внасяте в България в същите размери и ние ще минем на ваша страна. Но няма да го направите". Разбира се, аз се шегувах и той добре разбра това.

Няколко думи за Балканите. Балканите представляват в миниатюрен вид това, което е в света. Тук има социалистически страни, членки на Варшавския договор, има капиталистически страни, членки на НАТО, има ревизионисти, маоисти. Всичко, което го има в света, го има и тук. В центъра на Балканския полуостров е България. Ето това е положението на Балканите. Тук работят американците, тук работи НАТО, тук усилено работи китайското ръководство. И всичко това е насочено срещу България, защото България е в центъра на Балканския полуостров, насочено е срещу Съветския съюз.

Трябва да кажем, че ние успяхме да създадем добри отношения на Балканите. Идущата година ние ще чествуваме 1300-годишнината от създаването на българската държава. И ние оценяваме, че никога България не е имала такива добросъседски отношения през тези 1300 години. Като казвам това, трябва да се отчетат и съществуващите противоречия. Но общо

взето нашите отношения с балканските страни са добри. С Румъния ние развиваме широко икономическо сътрудничество. Развиваме търговия с Югославия, Турция и Гърция. Стремим се да бъдем фактор на мира, на добросъседството и разбирателството на Балканите.

Ние развиваме дипломатически отношения със 109 страни в света и търговски връзки със 130 страни.

Сега няколко думи по международната обстановка.

Както е известно, в края на миналата година и тази година извънредно много се изостри международната обстановка. Разбира се, ние не сме изненадани и не можем да бъдем изненадани от всичко това, което става, тъй като ни е много ясно, че сега е такъв етапът на развитието на човечеството, когато на нашата планета става преход от капитализма към социализма. Сега борбата е "кой-кого". Тази борба е сложна, тя има своите приливи и отливи. Но не можем да не отчетем сега, че международната обстановка се изостри изключително много по вина на империалистите и по-специално на американските империалисти.

Трябва да кажем, че изменението на съотношението на силите в света в началото на седемдесетте години в наша полза, в полза на прогресивното човечество, даде възможност да се осъществи разведряването в международната обстановка на основата на мирното съвместно съществуване между страните с различен социален строй. И вече 10 години живеем в обстановката на относително разведряване. Сега международната обстановка се влошава, и то много се влошава. Кои са причините според нас? Аз накратко ще спомена.

Първо, това са трудностите, които съществуват в самите Съединени щати. Трябва да кажем, че Картър не проведе абсолютно никакво мероприятие от тези, които обеща в своята предизборна кампания. Съединените щати станаха неуправляема държава при Картър и неговата администрация. Връх във формирането на вътрешната и външната политика стана военнопромишленият комплекс. Трябва да кажем, че към средата на 1979 г. авторитетът на Картър спадна катастрофално. Кенеди, който е негов противник, излезе и каза: "Ние нямаме президент, Картър е неспособен президент". Сега Съединените щати са страната с най-високите проценти на безработица. Там е и най-висока инфлацията. Всички кризисни явления в капиталистическия свят съществуват в Съединените щати.

ОГНЯН ДОЙНОВ:

Обезценява се доларът.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Да не говорим за обезценяването на долара и т.н.

За Съединените щати и за капиталистическите страни стават неуправляеми Арабският и Средният изток. Кемп-дейвидското споразумение не доведе до никъде. Иран и целият Арабски и Среден изток станаха неуправляеми за империалистите. Неуправляема стана за тях и Централна Африка. Вие говорихте по тези въпроси. До голяма степен неуправляема за империалистите стана Азия. Европейските партньори на Съединените щати също станаха по-самостоятелни. Засили се конкуренцията им със Съединените щати.

Засили се конкуренцията между Съединените щати и Япония в областта на икономическото проникване, между Съединените щати и Общия пазар и т.н.

Как разсъждават те? Те казват: "Разведряването, мирното съвместно съществуване, не е в наша полза. Защо? Защото през периода на мирното съвместно съществуване Ангола тръгна по некапиталистически път — или, както те казват — започна да отива към социализма. Така е с Мозамбик, Етиопия, Йемен, Афганистан, Никарагуа и др. Ето, ние загубихме тези страни и ги губим. Виновно за това е мирното съвместно съществуване, разведряването. Второ, международната търговия в този период се увеличи с 5%, а търговията между Изтока и Запада се удвои и особено в някои сектори, да кажем в областта на химията. Ако вие навлезете в международната търговия, в машиностроенето, в електрониката и пр., за нас това ще бъде катастрофа".

Аз привеждам това само като пример. Те се уплашиха от всичко, което стана през изтеклото десетилетие. И у тях надделя, така да се каже, класовата ненавист, класовото озлобление. Какво направиха те? Увеличиха с невероятни темпове въоръжаването, гласуваха нови и нови бюджети за въоръжаване. Разбира се, това, което досега са утвърждавали за увеличаване на въоръжаването, е достатъчно, повече не им е необходимо. Настаняването на тези ракети тук, в Европа, е също един факт. Повече не им е необходимо, тъй като тези ракети ще бъдат по-голямата част от Съветския съюз и всички социалистически страни в Европа.

Вие споменахте за някои бази. А това става в целия свят. Разширяват сега военно-морския флот, авиацията за транспорт на войскове сили и т.н.

Второ, те минаха, трябва да им го признаем, към активна идеологическа борба срещу нас, срещу Съветския съюз

главно, и това не е случайно. Защото, удари ли се Съветският съюз, удря се реалният социализъм, удря се националноосвободителното движение. Трябва да им признаем, че те сплашиха националната буржоазия и средните класи в много от развиващите се страни, че техен главен враг е Съветският съюз, че той може да ги окупира и т.н. Трябва да признаем това, трябва то да се види. И вместо тези народи да видят своя естествен враг – империалистите, самите империалисти им внушават, че не те, а Съветският съюз, социализмът са техните главни врагове.

Ето, глобално взето, това е главното.

САМОРА МАШЕЛ:

Ние засегнахме това на конференцията на необвързаните страни в Хавана.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Сега ние трябва да минем в такова настъпление. Всички възможности да минем в настъпление са на наша страна. Няма да бъде леко, но имаме всички възможности. Затова техните западни съюзници се плашат, че такава една концентрация може да стигне до война. Имам пред вид Жискара д'Естен във Франция, Шмид в Германската федерална република. Те неслучайно потърсиха контакти със Съветския съюз. А какво значи една война? Една война значи да се заличи от земята Германската федерална република, тя няма да съществува изобщо, да се заличи Франция и т.н. Това е ясно като бял ден. И те се плашат от тази концентрация. Освен това, те имат противоречия със Съединените щати и Япония. Така че, сега трябва да се мине в настъпление, и то решително настъпление за укрепване на нашите позиции. Защото всяко отслабване на

ТОДОР ЖИВКОВ:

А сега ми позволете да се изкажа по някои от въпросите, които Вие поставихте и които касаят двустранните отношения.

Най-напред за Зимбабве. Имайте пред вид, че ние, социалистическите страни, не познаваме добре обстановката в този район, както вие я познавате. Що се касае до Зимбабве, ние винаги сме подкрепяли ЗАПУ, която съществуваше преди разцеплението със ЗАНУ. Това беше правилно. След като се разделиха, ние поставихме въпроса, че бихме желали да видим там обединен Народен Фронт и ние, социалистическите страни, подкрепихме Фронта. Ние винаги сме настоявали там да се обединят, да изградят общ Фронт, да не се делят. Тази политика беше правилна. Вярно е, че ние не знаехме подробностите, не знаехме точно какво представлява едната страна, другата страна, третата страна. Но при тази обстановка, която беше създадена със ЗАПУ и ЗАНУ, като едни поддържаха ЗАПУ, други ЗАНУ, кажете, ние какво трябваше да правим? Ние поставяме въпроса да се обединят силите, което е изключително важно. Ето тази линия сме провеждали.

Когато аз дойдох във вашия район, за пръв път се срещнах там с Мугабе. Той ми направи добро впечатление. Разговорът беше доста интересен и конструктивен. Аз го поканих да дойде в България. Последва съобщение, че сме се срещали с Мугабе и аз съм го поканил да дойде в България.

Когато се върнах тук, Нкомо беше дошъл вече, без да го каним. И аз водих с него един много сериозен разговор. Аз му поставих най-напред въпроса: "Какви са твоите отношения със Смит? Слушай - казах му - аз съм участвувал няколко

десетилетия, близо две десетилетия като професионален революционер. На мене не ми е ясно, какви са твоите връзки в Нигерия, с Ян Смит. Ти съгласувал ли си със Фронта? Вие сте Фронт". Много сериозен разговор водихме по тези въпроси. След това му казах: "Вие убеден ли сте, че можете да работите във Фронта? Необходим ли е Фронтът?" Той каза: "Да, но с Мугабе не можем да работим". Казах му: "Едно време, като работехме във Фронта, там не всички бяха по вкуса ни, но ние се ръководехме от общонародни интереси". Много сериозно говорихме по тези въпроси. След това той казал на нашия другар, който го съпровождаше, че досега такъв разговор с никой ръководител не е водил.

Когато дойде др.Мугабе, също отбелязахме, че трябва да се изгражда Единният Фронт. Аз и сега поставям същия въпрос, често пъти го поставям. Ако не може с ръководителите, трябва да работим с хората от долу, но да се изгражда Фронтът, защото неприятелят е силен. Вие много добре изложихте това положение, просто прекрасно изложихте обстановката там. И аз виждам във вас, във Фронтите държави, даже в 9-те, за които говорите, че вие можете там най-много да помогнете да се изгражда това единство и да се решават там задачите. Защото, ние можем да разговаряме, но ние не познаваме обстановката там, ние не знаем какво да предложим. Ако е тук, на Балканите, в Европа, бихме казали нещо. Но там не знаем какво е. Ето така стои въпросът.

Що се касае до нашето участие, ние ще направим всичко възможно да го разширим и заедно, координирано с вас, ще работим в това направление.

Що се касае до т.нар. Испанска Сахара, ние на

всички международни форуми и на преговорите поддържаме, че тази Сахара принадлежи на населението, което живее там. И че то има право да се разпорежда със съдбините на тази страна. Във всички международни форуми, в Организацията на обединените нации ние винаги сме гласували за това.

ДИМИТЪР СТАНИШЕВ:

Принципът на самоопределението.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Въз основа на принципа на самоопределението.

Трябва да кажем, че от това ние загубихме много. Ние имаме споразумение за риболова с Мароко, то се анулира. Ние намалихме до минимум вноса на фосфати оттам. Търговията ни с тях, може да се каже до голяма степен е замразена. Така е и с другите социалистически страни. Те неслучайно правят всичко това. Те знаят, че то е в резултат на нашите позиции. Ние от България пряко не можем сега да атакуваме Мароко. Защо? Защото има проблеми за Арабския изток.

Вие можете и го правите, но ние на този етап не бива да го правим. Разберете го, че не сме заинтересовани от фосфата, но политически няма да бъде правилно.

САМОРА МАШЕЛ:

Те са на два континента. Ние ги атакуваме като членове на Организацията за африканско единство. А най-съществената задача на Организацията за африканско единство е деколонизацията. Така че, не можем да позволим в нашите държави да се появят нови колонизатори.

дължи над 20 млрд. долара на западните страни и на Международната банка. Хванали са я за гушата. Това, което се говори за независимост, за самостоятелност и необвързаност са празни приказки. Нищо не могат да направят без Съединените щати и без НАТО, абсолютно нищо. Три години трябва да изнасят и нищо да не внасят, за да покрият тези разходи. Това ще бъде катастрофа. Да не говорим за разложението в обществото, да не говорим, че там има западни банки с вноски на хиляди хора.

ПЕКО ТАКОВ:

Безработица.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Ето проблемът. Но очевидно, в Югославия има хора, които започват да разбират това. Сега те засилват своята търговия със Съветския съюз и с нас, за да излязат от това положение.

Що се касае до сътрудничеството между България и Мозамбик, и на двустранна и на многостранна основа, аз съм напълно съгласен с това, което Вие изложихте. Готови сме да станем координатори на СИБ в различните отрасли, ако СИБ е съгласен с това. Съгласни сме с Вашето предложение, другарят Шисано и другарят Дойнов да се заемат с машабните проблеми във връзка с нашето сътрудничество.

Вие пожелавате да Ви информираме за Полша и за Афганистан.

Трябва да ви кажа, че и ние нямаме информация за Афганистан и Полша. Ако не беше Съветският съюз, Афганистан щеше да стане сега база на американците. Съветският

съюз и Афганистан имат 2000 км граница. Не може Съветският съюз да си позволи тази граница американците да имат за база. В такъв случай би трябвало Съветският съюз да държи там постоянно над 40 дивизии. Това е като случая с Ангола. Ако не бяха там кубинците и съветското оръжие, нямаше да има днешна Ангола.

САМОРА МАШЕЛ:

Аз имам 1250 км граница със Зимбабве и затова си представям положението.

ТОДОР ЖИВКОВ:

За Полша. Искам пак да подчертая, че нямаме подробна информация. Другарят Герек не благоволи да ни информира и все още ние нямаме цялостна информация. Но това, което имаме е достатъчно, за да направим някои изводи. За периода от 70-те години насам, когато начело на партията застана др.Герек, се хвърлиха огромни средства за развитието на промишлеността, тъй като Полша беше по-изостанала от Чехословакия и Германската демократична република в своето промишлено развитие. Това даде възможност да се създадат съвременни промишлени отрасли и да се настанят милиони млади хора на работа. Това е положителната страна. Но какво се получи? Ръководството, начело с др.Герек, се оказа неподготвено да ръководи такава голяма, сложна партия и страна.

Да вземем техните задължения към капиталистите. Те са ги обявили към 20 млрд., а фактически са повече. Сега те внасят от Запад хлябно и фуражно зърно и компоненти за фураж годишно за 8-9 млрд. Само лихвите на тези задължения са над 2 млрд. долара.

Втори факт са цените на селскостопанските произ-

неща, които трябва да си изясним. България е в състояние да ни разбере и да играе важната роля, която ѝ се полага в развитието на отношенията между социалистическите и развиващите се страни в Африка и преди всичко тези, така наречени със социалистическа ориентация. Това понятие ние го дискутирахме между нас и съветските другари. Те вече ни поканиха да участвуваме в един сериозен семинар, за да си изясним какво означава "страни със социалистическа ориентация". Дали това понятие се изгражда на базата на икономическото развитие. Изобщо, какъв е критерият за такова определение. Как се прави разликата между социалистическите страни и страни със социалистическа ориентация? Ако е въпрос за икономическото развитие, значи България от 1944 г. не е била социалистическа страна, нито пък другите европейски социалистически страни. Даже и сега Монголия не би могла да се нарече социалистическа, защото ние сме по-напред от Монголия. Виетнам се намира в условия, в каквито сме и ние.

Така че, трябва да се уточни защо "социалистическа ориентация". И затова ще се проведе семинар в Съветския съюз. Това е семинар по научен комунизъм. Поканени сме да участвуваме в уточняването на това понятие. Иначе в Африка ще настъпи объркване. Ще настъпи объркване и в Латинска Америка и изобщо във всички континенти. Искаме да се изясни какво означава това определение. Едни са социалистически, други са капиталистически, други се развиват по капиталистически път, други са със социалистическа ориентация. Изобщо, във Варна можем отново да поговорим по тези въпроси.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Развитието на обществото има етапи. За съжаление,

те не могат да се прескачат. Ако можеше да се прескачат, щеше да бъде много добре.

САМОРА МАШЕЛ:

Монголия къде ще остане? Какъв преход са направили? Сега ще го правят. Ще разговаряме, другарю Живков.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Ние се движим по една магистрала. Това е главното. Другите въпроси ще се изяснят. Магистралата е една.

САМОРА МАШЕЛ:

Затова аз казвам, че сме по един и същ път, ще трябва ли да има големи и малки магистрали?

ТОДОР ЖИВКОВ:

По една магистрала.

САМОРА МАШЕЛ:

Благодаря Ви, другарю Живков.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Благодаря.

(17.55 ч.)

Стенограмата е изработена
в Държавния съвет.

MINUTES

Of the Official talks between Comrade Todor Zhivkov, First Secretary of the CC BCP and President of the State Council of the People's Republic of Bulgaria and Samora Machel, Chairman of FRELIMO[1] and President of the People's Republic of Mozambique

Sofia, September, 10th, 1980, /"Boyana" residence/

SAMORA MACHEL: We had the pleasure to meet comrade Todor Zhivkov in 1978 in Maputo when he was head of a very important delegation of the Bulgarian Communist Party and the Bulgarian State. It was then that we got to know each other better, stating that there were common ideological and political viewpoints between our Parties and States. Comrade President, we do consider that your visit lays the grounds for a strong cooperation between our countries. Then we signed a Treaty of Friendship and Mutual Cooperation, which is a solid base for the further development of our bilateral relations.

[...]

SAMORA MACHEL: Thank you again for the visit of the delegation of the People's Republic of Bulgaria to Mozambique; it helped specify our stance on certain issues. There are new forces consistently trying to make their way into our zone; these attempts were mainly on the part of Western countries; meanwhile, there has been passiveness on the part of the socialist countries. We will be having a frank and open conversation here. We are aware that when you go to a doctor you must tell him what it is that exactly hurts you, so that he might determine the nature of the disease and prescribe the most appropriate treatment.

Let me say some words on the internal situation of the People's Republic of Mozambique after the victory in Zimbabwe.

[...]

The US imperialism has been expanding its military bases in Egypt, Kenya, Somalia; it has been increasing its Navy in the Indian Ocean, and fortifying its bases on the Diego Garcia Island. The French imperialism has been strengthening its positions in the Comoros Islands. The imperialists keep making use of their sea base Simonstone and stimulating the inter-African conflicts. We have witnessed the attempts to expand their influence in Africa, Zaire's attempts towards Cabinda, for instance. I am telling this only to you, I do not know whether Kaunda[2] has talked with you about that. Zaire has occupied part of Zambia for two years now. They have secret and mysterious talks, yet we don't know all about them. Why is it so? Because this is the region richest in copper, cobalt, chrome and other riches. They started discussing Zaire's rearward position is Morocco, Egypt, and France. I have no idea whether Kaunda has asked comrade Zhivkov for something, or some arms, since they have to struggle.

TODOR ZHIVKOV: He put forth this problem in the most general terms, to simply inform me.

SAMORA MACHEL: He has made a mistake. He shouldn't have merely informed you; he should have asked for weapons instead. After all, we're friends. And the Zambian people are well aware of this fact. Mozambique, as well as Tanzania is also aware of

it. We talked with Mobutu[3] to leave the country, since this is Zambia's territory. We saw that Uganda invaded Tanzania in 1978-1979. We witnessed Senegal's and Guinea-Conakri's territorial claims towards Guinea-Bissau; bauxite deposits and oil fields were found there and thus the conflicts at present. In the period 1st - 15th August "Mirage" aircraft piloted by Moroccans was located in Guinea-Conakri. There were also military ships ready to attack. I am sharing this information only for you, it should not be made public.

We were asked to intervene, and talk with both countries situated in the north of the continent; we are now witnessing a newly emerging phenomenon - a war for colonial legacy. Such a policy and tactic has been adopted by a member country of the Organization for African Unity /OAU/.

We think that Morocco is to blame for the Sahara people, and all Africans. Morocco has been committing criminal acts resulting in a restoration of colonialism.

[...]

In 1974 Mozambique defeated Portuguese colonialism. We were the first to introduce Marxism and Leninism in the region. We were the first to establish diplomatic relations with the socialist countries as our natural allies. I started to think that exactly we could provide a real picture to the socialist countries of what the situation in South Africa is. Unfortunately we made a mistake. For quite some time ZAPU[4] was avoided and had no contacts with a number of socialist countries, and the enemy took advantage of the situation. We talked about this issue with our Soviet comrades. I would like to point out that the idea that it was the Soviet Union that might back up a coup-d'etat in favor of Nkomo[5] was promoted in Zambia. This is the enemy's attempt, spreading this idea around so as to create uncertainty. I told our Soviet comrades what such action was aimed at. It accounts for several facts. ZAPU has not struggled, yet it has been provided a lot of armament. ZAPU's troops remained in Zambia; they remained in Angola; and only after cease-fire, when independence was about to be declared; a ZAPU guerrilla unit of 4500 men, equipped with technologically up-to-date armament, entered the country. Mugabe[6] had already reached success by then. He asked them: "What do you need these weapons for?" He asked this question, for the armament had not been made use of during the war. Yet the imperialist countries made attempts to take advantage of this situation to press their anti-Soviet view on. It is not true, however, that Mugabe bears any malice towards the Soviet Union. Mugabe's refusal to accept Soviet armament and have it dislocated in his country, since it was ZAPU's, has been much capitalized on). In fact Mugabe did not oppose receiving Soviet weapons. He refused to buy these from Nkomo. We consider it important to have these difficulties overcome soon so that agreement might be reached.

The Bulgarian Communist Party, and my comrade and friend Todor Zhivkov in particular, were conscientious enough to realize what was going on in Zimbabwe; they took a brave stance for establishing official relations with Zimbabwe long before the conference in Lancaster House was held, and this proved really helpful to us.

Zimbabwe is quite different from any other country in Africa and we are aware of that. Mozambique's economic needs and demand are quite different from Zimbabwe's, since the latter is a developed economy. It relies on support on the part of England, the USA, the Federal Republic of Germany, Japan, and many other industrialized countries. I visited the country and was able to see this everywhere. Zimbabwe has been a major exporter of steel, coal, chrome, copper, tobacco, corn, meat, and a number of other commodities. All these are being produced in Zimbabwe. It has been exporting gold as well. The country ranks fourth in the world in terms of gold diggings and production. It's true that Zimbabwe is a special case. Zimbabwe has been able to resist isolation for 15 years now; it is this 15-year

isolation that has determined its accelerated economic expansion and growth. Yet another commodity that is manufactured are automobiles and spare parts.

The socialist countries must bear this in mind; we should be frank in discussing it. Smith's[7] regime has proved quite efficient, well organized and diligent, not too bureaucratic though, not contaminated with the red-tape syndrome, yet highly disciplined. Another very important asset of Smith's regime is the feeling for being punctual and economical, avoiding waste.

We have often wondered whether the Zimbabweans would be able to reform this regime. We even discussed with them how to effect that. Therefore we think that our relations with Mugabe's government should be rapidly and unequivocally expanded, since such expanding relations would enhance the socialist countries' influence in Zimbabwe. I have already pointed out that Zimbabwe is the second country in Africa after the South African Republic that is highly organized. The problem to solve now is how to provide the people with all these achievements.

I would like to inform you that, at the People's Republic of Mozambique's initiative, we have already agreed on Prime Minister Mugabe's receiving a top-level Soviet delegation, so as to make a review of their past relations, and lay the basis for trust in the development of these relations in the future. Thus we contacted both the Soviet Union and Zimbabwe, and, as a result, all I just told you about actually took place. We served as the "spring-board" to balance and regulate their relations and offset pressure. We were the ones to inform Zimbabwe of the Soviet opinion, and vice-versa, and we thus reached an agreement.

I think that we have already had a lot of talks and still more are to be held. Of course we had our top-level talks way back during the war in Zimbabwe. We sent some comrades of ours, so that they might give a detailed account of the situation to our Soviet comrades. Unfortunately the Vice-minister, Mr Ilichev[8] that was head of the Soviet delegation, knew everything. We stopped talking after some time, for he said he knew everything. It was then that we asked: "Why do you want information since you know everything?"

I think that comrade Brezhnev has not been informed of the Zimbabwe story. I have had talks with many comrades of high posts and do think that comrade Brezhnev knows nothing about the Zimbabwe story. And this issue should be solved to the mutual interest of both parties. The Soviet Union produces chrome, and in the same time it needs much more chrome. I don't know whether your country, comrade Zhivkov, also needs chrome. You have your own cosmonauts now.

[...]

I also think that the socialist countries should be a factor of greater importance in the region of South Africa; they should play a more central and active role, and thus become a decisive factor.

The nine independent countries in the region decided to join their efforts in developing their economies and expanding their mutual cooperation. These are Lesotho, Swaziland, Mozambique, Botswana, Zimbabwe, Zambia, Tanzania, Malawi, Angola, and Zaire that has recently joined in. In the future another two countries will be included: Burundi and Rwanda. Why do I think so? Since Nakala's port will be made use of Tanzania will be exploiting the coal deposits, the ferrous and other ores, yet it has no port. Therefore we talked this issue over with the Tanzanians, as well as the issue of nickel and other riches; we also had talks with Burundi and Rwanda, so that the port of Nakala might be used. Zaire and Zambia need the three ports: that of Nakala, Beira and Mambone; they will also need Namibia's port in the future, since it

borders on Zambia and Botswana.

[...]

Comrade Zhivkov, what must be understood is the mentality and culture of the former colonies. In the former English colonies one could sense Great Britain's impact. The people that were colonized by Great Britain could not even imagine that there might be any other country of such modern technologies. Thus these people decided that it was Mozambique that is to be kept aside, because of Mozambique's influence in the region. That's the first aspect of the problem.

You know that the French zone on the continent is France's possession. The same holds true for all French colonies: the people could not even imagine that there might be any other country of modern technologies apart from France. That is why their relations with Great Britain are not strong enough, unlike those with France. It is not by chance that these former colonies have been grouped under a convention signed in Lome[9]; France and England still dominate this region. This is a central point.

What was Mozambique? It was a colony of Portugal. And it is no longer such, it is a free country. The first technologies we got to know were the Soviet ones and these of the socialist countries: the technologies ranging from armament to the sputnik (satellite). This is what we know.

Now they are asking us whether we are intending to become a COMECON member or not. We confirm this rumor although we know it could cause some troubles regarding our relations with former French and British colonies.

[...]

We do support Afghanistan. Each country has the right to choose its friends. We are sorry, however, that information of the region is not available to us. The only information we have access to is what the press provides. This is an obstacle to our actual support for Afghanistan.

The tension in Eastern Timor is still building up. This colony of Portugal is characterized with a high level of crime and violence against the people of Timor. We think that the socialist countries, the world's zone of freedom, should lend a helpful hand to the people of Timor that is struggling to achieve freedom and independence.

As for Europe, we would like to ask you for more detailed information on the situation in Poland. It was difficult to get access to more comprehensive information of the situation there. We are concerned about Poland.

[...]

(After the break)

TODOR ZHIVKOV: Esteemed Comrade Samora Machel! Dear comrades!

Dear Friends!

We managed to share our impressions of your analysis of this morning. We are extremely glad about it. Especially taking into consideration the fact that we do not

know much about what is going on in your country and in the region as a whole. We have been provided extra information on these issues. What we most highly appreciate is the serious and thorough Marxist - Leninist analysis of the situation in your country and in the region; we thank you once again.

Let me inform you in brief about our work and tasks here in Bulgaria.

[...]

Let me now take the liberty to comment on certain issues you dwelled upon relating to our bilateral relations.

First on Zimbabwe. You must bear in mind that we, the socialist countries, do not know the situation in the region as well as you do. As for Zimbabwe, we have always supported ZAPU that preceded ZANU. If the front was splitting up, we would support a front; we, the socialist countries, will back up such a front. We have always insisted on their uniting, the setting up of a common front and their not splitting up. I think the policy adopted was correct. It is true that we did not know many details, we were not completely acquainted with the different parties to the dispute. What do you think we could decide under such circumstances: there were proponents of ZANU, other proponents of ZAPU? We put forth the issue of their uniting, of joining the efforts; this I consider very important. This was namely our policy.

When I visited your region, it was there that I met Mugabe for the first time. I was impressed with his personality. We had an interesting and constructive talk. I invited him to visit our country. There was an official statement that I had met Mugabe and had invited him to visit our country.

When we came back, we found out that Nkomo had already arrived without any invitation whatsoever. I had a serious talk with him. The question I put forth first was: "What are your relations with Smith? Listen," I told him, "I have been a professional revolutionary for nearly two decades. I am quite well aware of the nature of your relations with Nigeria and Ian Smith. Have you coordinated your action with the Front? You are member of Front." After that I told him: "Are you sure you will work within the Front? Is such a Front necessary at all?" He answered: "Yes, it is. However, we cannot work with Mugabe." I said: "When we worked for our Front some time ago (during the World War II), there were many people that were not to our liking; yet we were guided in our action by the interests of the people." We had a very serious discussion on this problem. Later he said to our comrade who was accompanying him that he had never had such a talk with any leader so far.

When Mugabe came we also pointed out that a United Front has to be established. I put forth this issue once again, I have often put it on the agenda. Even if we cannot work with the leaders, we must approach the people at the lower levels so that a Front could be set up; because our enemy is strong. You made a brilliant analysis of the situation and the enemy's strength. And I think that it is you, the Front line countries, even the nine you mentioned, that will be able to build up such a united front to deal with the problems. For we can talk with you, but we do not know the situation well enough and we do not know what advice to give to you. If it had been on the Balkans, in Europe, we could have suggested something. The situation is that we know nothing of your region.

As for our commitment, we would do our best to increase our assistance and provide for our common coordinated effort in this respect.

As for Spanish Sahara, what we maintain in all international meetings and talks is that Sahara belongs to the people living there. And it is this people that have the right to

decide the country future. We have always voted in favor of such a position, both at all international fora and at the UN plenary sessions.

DIMITAR STANISHEV:[11] That refers to the principle of self-determination.

TODOR ZHIVKOV: Observing of the principle of self-determination. We must admit that we have incurred heavy losses due to this principle. Our agreement on fishing signed with Morocco is null and void now. We had to decrease to a minimum level the imports of phosphates from this country. Our trade has been frozen to a large extent. The same situation is observed in the other socialist countries as well. It is not by chance that they do all this. It is a result of our common stance. We cannot condemn now Morocco directly. Why? Because there might arise problems with the Arab countries.

[...]

You wanted us to inform you of Poland and Afghanistan.

I must admit we do not have much information on these two countries. If it hadn't been for the Soviet Union's effort, Afghanistan would have become an American base. Afghanistan and the Soviet Union have a common border of about 2000 km. The Soviet Union cannot let the Americans have such a border as their base. Under such circumstances the Soviet Union must have about 40 divisions dislocated there. The situation with Angola is similar. If it hadn't been for the Cubans and the Soviet armament there, Angola of the present day would be non-existent.

SAMORA MACHEL: Our common border with Zimbabwe runs about 1250 km; that is why I dwelled on the situation there.

TODOR ZHIVKOV: On Poland. I would like to point out once again that we lack enough information. Comrade Gerek¹² would not have informed us of the situation there; therefore we do not have complete information. Yet what do we have suffices to draw certain conclusions. For the period since the 1970's, ever since comrade Gerek became head of the Party, a lot of efforts and funds have been put into developing the industry, since, in terms of its industrial development, Poland was lagging behind and was in a more backward state than the German Democratic Republic and Czechoslovakia. A favorable economic environment facilitated the establishment of modern industries and creating jobs for millions of young people. That is the positive aspect of Poland's situation. But what was it that actually happened? The leaders, with Gerek at the top, proved inexperienced and unprepared to manage such a numerous and complex party and country.

If we consider their debt to the capitalist countries we can say that the official data is 20 billion, whereas the actual data go beyond it. They are now importing from the West grains and grain fodder, as well as components for the fodder for 8.9 billion US dollars annually. The interest alone on this debt exceeds 2 billion \$.

[...]

TODOR ZHIVKOV: We have been progressing along the same highway. That's most important. All other issues will be tackled. What matter is that the highway is the same.

SAMORA MACHEL: That's why I claim that we have taken a common road. Will there be smaller and larger highways?

TODOR ZHIVKOV: We're on the same highway.

SAMORA MACHEL: Thank you, comrade Zhivkov.

TODOR ZHIVKOV: Thank you.

[1] Frente de Libertacao de Mocambique.

[2] Kenet Kaunda - President of Zambia.

[3] Mobutu Sese Seco - President of Zaire

[4] Zimbabwe African People's Union.

[5] Joshua Nkomo - leader of ZAPU.

[6] Robert Mugabe - leader of ZANU and Prime Minister of Zimbabwe.

[7] Jan Smith - Prime Minister of Southern Rhodesia /now Zimbabwe/.

[8] Leonid Ilichev - a Soviet Deputy Minister of Foreign Affairs.

[9] Capital of Togo.

[10] Zimbabwe African National Union.

[11] CC BCP Secretary for International Relations.

[12] Edward Gerek - First Secretary of the CC of the Polish United Worker's Party and President of Poland.